

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์คหิพจน์จากวรรณคดีไทยสมัยรัชกาลที่ 2 เปรียบเทียบกับที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา" ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คหิพจน์จากวรรณคดีไทยสมัยรัชกาลที่ 2 แล้วเปรียบเทียบกับคหิพจน์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้คือ

1. ผู้วิจัยศึกษาคหิพจน์ ความหมายและแนวทางการสร้างประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาแก้ไข เพื่อพิจารณาว่าประเด็นสำคัญดังกล่าวครอบคลุมหรือไม่
3. นำประเด็นสำคัญที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจนั้น ไปแก้ไขปรับปรุง
4. นำประเด็นสำคัญที่แก้ไขแล้ว มาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจอีกอีกครั้งหนึ่ง
5. ใช้ประเด็นสำคัญที่ได้นั้นในการวิเคราะห์คหิพจน์จากวรรณคดีไทย โดยวิธีการรวบรวมคหิพจน์ และจัดหมวดหมู่

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้คือ

วรรณคดีไทยส่วนใหญ่มุ่งสอนผู้อ่าน โดยการสอดแทรกคหิพจน์ไว้ในเนื้อเรื่อง เพื่อให้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยมีจุดประสงค์ใหญ่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อชี้แนวทางปฏิบัติของมนุษย์ในการดำรงชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้รู้ถึงความเป็นไปของชีวิตที่ทุกคนต้องประสบ เช่น ต้องประสบกับเคราะห์กรรม ความรัก ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน เป็นต้น

อภิปรายผล

ไม่ว่าจะเป็นวรรณคดีเรื่องใดก็มีคติพจน์แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องเสมอ จะมากหรือน้อยก็แล้วแต่ความสามารถของกวีที่จะบรรจุเข้าไปในเรื่องได้ ซึ่งอาจจะเป็นคติพจน์ที่ได้จากประสบการณ์ของกวีเอง หรือจากความรู้ของกวี หรืออาจจะเป็นเพราะได้ยินได้ฟังมาก็ได้ แต่ล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะเตือนใจผู้อ่านให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น

✧ เรื่องอิเหนา กล่าวถึงคติพจน์ด้านความรัก กรรม ความกตัญญูกตเวที หน้าที่ของภรรยา การเมือง ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน เป็นไปตามผลของการวิจัยที่ ดวงฤทิ์ บุญจันทร์ (2516) ว่า แก่นของเรื่องอิเหนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสงครามและการรบ การหยิ่งเห็นในจิตใจมนุษย์ การพัวพันอยู่กับความรัก การแสดงความกล้าหาญของกษัตริย์ ไม่เกรงกลัวต่อความตาย รักเกียรติยิ่งชีวิต นอกจากนี้กล่าวถึงกรรม การพลัดพรากจากคนที่รัก การได้รับความยากลำบาก ความยากแค้นแสนสาหัส กว่าจะได้รับความสุขในบั้นปลาย

เรื่องรามเกียรติ์ คติพจน์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก การปฏิบัติตนของภรรยา นอกจากนี้กล่าวถึงความซื่อสัตย์ กรรม การเมือง ความรู้ณิคมชอบชั่วดี ความกตัญญูกตเวที การศึกษาหาความรู้ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน น้ำใจมนุษย์ จากผลการวิจัยของ ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ และ สุมาลัย บ้านกล้วย (2523) ได้ศึกษาว่า เรื่องรามเกียรติ์นั้นมีสาระสำคัญคือ ธรรม หรือความถูกต้องเป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุด ผู้มีธรรมจะได้รับผลดีตอบแทน ผู้ที่ไม่มีธรรมจะได้รับความเสื่อม

เรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน เน้นในเรื่องกรรม การวางตน หน้าที่ของภรรยา ความรัก ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ฯลฯ เนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในอดีต ตามที่ ศักดา บันเหน่งเพชร (2517) ได้วิจัยไว้ว่า จากเรื่องนี้ตัวละครในเรื่องมีจำนวนมาก ทำให้ผู้อ่านได้เห็นชีวิตหลายแบบ พฤติกรรมที่แสดงออกในแง่มุมต่าง ๆ เป็นคติสำหรับผู้อ่าน ที่จะนำมาพิจารณาให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ ตัวละครมีกิลเลส คัมहा เมื่อผู้อ่านเห็นความจริงถึงกล่าวก็จะหลีกเลี่ยงได้เพื่อความสงบสุขของชีวิต นอกจากนี้ก็กล่าวถึงความมานะอดทน พยายามไม่ย่อท้อต่อมรสุมชีวิต ความมีใจเมตตาคุณณา แสดงปรัชญาในทางศาสนา ชีวิตของมนุษย์เรานี้เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้

แน่นอน และได้แสดงสัจธรรมของชีวิตในเรื่องของความรักรว่า "ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์" ไว้หลายตอน

เรื่องพระอภัยมณี คติพจน์ส่วนใหญ่จากเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก กรรม การเมือง หน้าตาของภรรยา โดยผู้แต่งมุ่งสอนผู้อ่านด้วยการถ่ายทอดชีวิตจริงบางแง่มลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2514) ได้วิเคราะห์พระอภัยมณีถึงแนวทางการเขียนเรื่องนี้แสดงให้เห็นชัดว่า สุนทรภู์ถ่ายทอดชีวิตจริงของตน จากประสบการณ์เกี่ยวกับการพลัดพราก การขาดความอบอุ่น และความพร้อมเพียงในครอบครัว เรื่องนี้ต้องการเน้นถึงความไม่ซื่อของมนุษย์ ความต้องพบกับอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้แต่งต้องการชี้ให้เห็นว่าแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป แสดงความปรารถนาของมนุษย์ในข้อที่ว่า จะดำเนินชีวิตของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ปรารถนาความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และก็ปรารถนาการยกย่องชมเชยจากผู้อื่นว่าเป็นผู้มีคุณธรรมความดีสูงส่ง มีความมานะบากบั่น และความกล้าหาญ

เรื่องสุภาพนิพนธ์สอนหญิง สอนเน้นในเรื่องการปฏิบัติตนของสตรี การเลือกเพื่อน น้ำใจมนุษย์ เรื่องนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัทธนี อัยรวงษ์ (2521) ที่สรุปว่า คำสอนในสุภาพนิพนธ์สอนหญิงเรื่องนี้เปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมในเรื่องการปฏิบัติตนของสตรีได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องของการครองคนในชีวิตประจำวัน ค่านิกิริยามารยาท การปฏิบัติตนต่อบิดามารดา การเลือกคู่ครอง เป็นต้น นอกจากนั้นยังพบว่า คำสอนในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความกระจ่างแจ้งเกี่ยวกับคตินิยมทางสังคมในสมัยนั้นมีผลต่อสตรีเช่นไร

ส่วนเรื่องนิราศพระบาท และนิราศภูเขาทอง มุ่งสอนผู้อ่านด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ของกวี แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ยากลำบาก เคราะห์กรรมที่ต้องประสบความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต ความรัก น้ำใจมนุษย์ (เป็นลักษณะนิราศที่แฝงแนวทางปฏิบัติในทางชีวิตจริง)

เรื่องสังข์ทอง มีคติพจน์กล่าวถึงเรื่องกรรมมากที่สุด นอกจากนี้ก็กล่าวถึงความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ หน้าที่ของภรรยา หน้าที่ของบุตร ความออกนอกกถัน ความเมตตาปราณี ความรัก ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน จากผลการวิจัยของ ลัดดาศิริเจริญ (2517) ให้ได้ผลที่สอดคล้องกันคือ เนื่องด้วยตัวละครในเรื่องต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ แต่ก็มีชัยชนะ โดยมุ่งเน้นว่า คนดีจักได้รับผลดีตอบแทนเสมอ คุณค่าของเรื่องให้คติว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" และให้แง่ปรัชญาชีวิต และศีลธรรม จรรยา ส่วนผลงานวิจัยของ ราตรี ผลาภิรมย์ (2520) สรุปผลตรงกันในเรื่องของหลักธรรมะ ว่า ในเรื่องนี้มี ความเชื่อเรื่องกรรม โดยจำแนกเป็น 2 อย่าง คือ การพลัดพรากจากกัน และการเลือกคู่ เรื่องของบุญบารมีว่า คนมีบุญทำให้ใครฆ่าไม่ตาย ถึงความที่ว่าคนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้

เรื่องไกรทอง กล่าวถึงคติพจน์ในเรื่องหน้าที่ของภรรยา น้ำใจมนุษย์ กรรม ความรัก ความออกนอกกถัน คติเตือนใจ สำหรับเรื่องนี้มีผลงานวิจัยของ เบญจวรรณ นักระเนตร (2518) สรุปว่า เรื่องไกรทองชี้ให้เห็นชัดว่าครอบครัวที่พ่อแม่มีภรรยามาก จะขาดความสุขในครอบครัว

เรื่องควาวิ กล่าวเน้นในเรื่องของกรรม เรื่องของความรู้สึกนึกชอบชั่วดี โลกีย์สุข น้ำใจมนุษย์ ความกตัญญูกตเวที ผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นไปตามที่ผลงานวิจัยของ เบญจวรรณ นักระเนตร (2518) ได้ผลสรุปออกมาว่า แก่นของเรื่องควาวิคือ มนุษย์เรานี้มีวิวัฒนาการในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ตกเป็นทาสของน้ำเงิน และความอาฆาตพยาบาท จนกระทั่งลึมนึกถึงศีลธรรมจรรยา ทั้งนี้เป็นเพราะตลอดทั้งเรื่อง ได้ให้ตัวอย่างบุคคล ซึ่งมีพฤติกรรมเลวทราม และเน้นถึงความหายนะ อันเป็นผลลัพธ์ของการกระทำเหล่านั้น และจากผลการวิจัยของ ลัดดา โทวิวัฒน์ (2524) พบว่า เครื่องควาวินี้แสดงถึงกษัตริย์แก่อายุถึง 60 ปีเศษ แต่ยังคงมีวิวัฒนาการในสรีระเพศ กิริยาอาการที่แสดงออกชวนชมชื่นเป็นอย่างยิ่ง เรื่องคำเน้นย้ำโดยลักษณะของปูดุน ที่มีกิเลส พยายามไขว่คว้าหาความสุขบนท้องทุ่งของผู้อื่น แต่ในที่นี้ ต้องจบชีวิตลง

สำหรับบทละครนอก 3 เรื่อง คือ สังข์ทอง ไกรทอง และคาวี

ซึ่งจากผลงานวิจัยของ เบญจวรรณ ฉัตรระเนตร (2518) พบว่า บทละครนอกนั้น สามารถถ่ายทอดชีวิตจริงจากจิตใจคนไทยได้เป็นอย่างดี เป็นเรื่องที่เสนอแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดี ให้นำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ทั้งยังบอกให้รู้ถึงแนวทางที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติอีกด้วย จะเห็นได้ว่าคคิพจน์จากบทละครนอกนี้เป็นแบบอย่างของชีวิตประจำวันได้ดียิ่ง

กวีผู้แต่งวรรณคดีอาศัยโคลง เรื่องจากนิทานบาง จากประวัติศาสตร์บ้าง จากประสบการณ์ชีวิตจริงบ้าง มาแสดงเป็นคคิพจน์ในรูปโวหารที่สามารถจดจำได้ง่าย เพื่อประโยชน์สำหรับผู้อ่านในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง เพื่อให้รู้เท่าทันถึงหัวใจของมนุษย์ รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมกลโกงคานต่าง ๆ ของมนุษย์ รู้ถึงโทษของกิเลส ทำให้เข้าใจสภาพที่เป็นจริงของชีวิต รู้ซึ่งและเข้าใจในแง่ที่ว่า มนุษย์เกิดมาเพื่อใช้กรรม อันเป็นผลจากการกระทำของตนเองในชาติปางก่อน จึงไม่มีผู้ใดที่มีแต่ความสุขเพียงอย่างเดียว หรือจะมีแต่ความทุกข์อย่างเดียวเช่นกัน ทุกคนเกิดมาในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ในที่สุดจุดหมายสุดท้ายของมนุษย์คือ เขิงตะกอน หรือไม่ก็หลุมฝังศพ เป็นต้น เมื่อผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้แล้วก็จะเข้าใจชีวิต ปลอดภัย ไม่ตีโพยตีพาย หรือกล่าวโทษผู้หนึ่งผู้ใดอีก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร

1. เนื้อหาจากวรรณคดีบางเรื่องนั้นมุ่งสุนทรียภาพทางภาษามากกว่ามุ่งค่านคคิธรรม ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขตัดออก หรือเปลี่ยนแปลง
2. เนื้อหาในวรรณคดีบางเรื่องมีคุณค่าทางคคิธรรมมาก แต่ถูกตัดออกไปควรพิจารณานำเข้ามาไว้ในหนังสือภาษาไทยอีก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาคติพจน์จากวรรณคดีไทยว่ามีคอกคนในสังคม การนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงไร มีความคิดเห็นอย่างไรต่อคติพจน์เหล่านั้น
2. การศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมไทยปัจจุบัน เพื่อจะได้ข้อมูลมาพิจารณาว่า ศาสนาพุทธเสื่อมจริงหรือ และผู้แต่งสอดแทรกคติพจน์อะไรบ้าง มีคุณค่าอย่างไรต่อการดำเนินชีวิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย